

„Každý nese svůj kříž“

Portrét plukovníka Luboše Hrušky, tvůrce meditační zahrady
Památník obětem zla

JAN HORNÍK

Když jsem v květnu roku 2006 poprvé vstoupil do malé rodinné vilky v Plzni-Doudlevcích, našel jsem plukovníka Luboše Hrušku upoutaného na lůžko, těžce nemocného a už více než půl roku odkázaného na starostlivou péči manželky Lídy a rodiny. Z našeho krátkého telefonátu jsem na něco takového nebyl připraven a zprvu mě ovládly rozpaky: mám právo tady vůbec obtěžovat? Vyptávat se na minulost a znovu jítřit staré rány někoho, kdo musí na sklonku života znovu zápasit s nepřízní osudu? Již po několika minutách naší rozmluvy však bylo jasné, že přede mnou neleží těžkým osudem a nemocí vyčerpaný a zlomený muž, nýbrž někdo velice vyrovnaný, statečný, vyvrálá osobnost, která s velkou pokorou a smířením přijímá svůj úděl.

Do rozpaků mě Luboš Hruška uvedl i při odchodu, když mi v polovině našeho rozhovoru s naprostou samozřejmostí oznámil, že až příjedu příště, bude odemčeno, abych se snadno dostal až k jeho lůžku. Snad právě důvěra, kterou Luboš Hruška choval k životu obecně, mu pomohla obstát ve zkouškách, jimiž musel v životě projít.

Příběh Luboše Hrušky je pro české dějiny 20. století zároveň typický i výjimečný. Typický proto, že ho ovlivnila a do značné míry určovala komunistická diktatura. Výjimečný – alespoň vzhledem k většině – proto, že Luboš Hruška si zachoval rovnou páteř, dokázal čelit pokušením, byl sice trápen, ale nikoli zlomen.

PORUČÍK DĚLOSTŘELECTVA

Luboš Hruška se narodil 20. července 1927 v Plzni. Otec František Hruška byl členem Sokola a příznivcem Masaryka a podle toho své děti vychovával. Maminka Jo-

sefa pocházela z plzeňské kovárny v Doudlevcích. Hruška studuje reálku a s o rok starším bratrem Jiřím a dalšími spolužáky musí za války nuceně pracovat na statku a sloužit u tzv. Luftschutzpolizei. Stanou se z nich hasiči, likvidují požáry po náletech na Plzeň, vyprošťují z trosk raněné. Během války kupuje jeho otec poblíž Tyršova mostu malý lom na písek, kde později vznikne kaple sv. Maxmiliána Kolbeho jako součást dnes již známého *Památníku obětem zla*, který Luboš Hruška po svém propuštění z vězení vybudoval.

Válku rodina přečká bez úhony a po maturitě v roce 1946 Hruška nastupuje na vojenskou akademii, i když se mu tam příliš nechce. Respektuje však vůli otce, který chce mít z obou synů důstojníky. Má se stát dělostřelcem, pracuje u koní. Včivik tehdy ještě většinou vedou vojáci ze západní fronty. Brzy však začíná „přituhovat“: Hruškov otec, národní socialista a ředitel jedné

Mladý Luboš Hruška v uniformě československé armády.

Zdroj: Archiv P. Hrušky

z poboček Škodovky, je ještě před únorovým převratem omylem zatčen, neboť na něj padne podezření,

Fotografie Luboše Hrušky krátce po zatčení – v civilních šatech a ve vězeňském stejnokrójí.

Zdroj: NA

že na Západ předával výkresy k výrobě zbraní, ale protentokrát je naštěstí propuštěn. Vliv nastupující totality začíná být rovněž znát i na Vojenské akademii v Hranicích. Do každé čety je nasazen nějaký aktivní komunistický puč v únoru 1948, Luboš Hruška ještě stihne úspěšně dokončit studium a stává se poručíkem dělostřelectva. Jako velitel si vybírá „koňskou baterii“, dostává na starost 60 vojáků a v letech 1948–1949 působí v Benešově jako posádkový velitel.

Poměry v armádě se nyní rychle zhoršují, začnou čistky, zatčení a odsouzení na doživotí je jeden z velitelů akademie plk. Korda a spolu s ním i další důstojníci. Mezi vojáky začínají prosakovat zvěsti o tzv. Domečku na pražských Hradčanech, vyšetřovatelně, kde bude mučeno mnoho vojáků. V létě roku 1949 odjíždí Luboš Hruška na cvičení na Šumavu. Jeho baterie dostává pro případ mobilizace přidělen úsek státních hranic východně od vrcholu Třístoličnick. Hruška chodí po hrani-

cích, dělá průzkum, brzy zná místní hory nazpaměť. Vojáci z jeho jednotky chtějí hromadně utéct na Západ. Naléhají na něj, ale Hruška namítá, že když všichni odejdou, stane se brzy ze země sovětská gubernie. Přemluví je, aby zůstali. S několika kamarády se dokonce pokusí založit ilegální odbojovou skupinu.

NEÚSPĚŠNÝ POKUS O ÚTĚK

Jednoho dne je však zatčen Hruškov dobrý přítel důstojník Jiří Válek. Hruška tuší, že „jde do tuhého“. Kriminál už nyní hrozí prakticky každému, kdo se nechce smířit s komunistickou krutovládou, a tak se rozhodne pro emigraci, kterou si ještě před pár týdny nedovedl představit. Jako den útěku volí 31. říjen 1949 – tedy těsně před Dušičkami: *Byly tři dny volna. Terén jsem znal. Napsal jsem si dovolenku, zfalšoval podpis velitele pluku, nasedl do vlaku a v pátek po obědě vyrazil do Černé. Jel tam vláček. Kde je dnes jezero, byla trať. Nikdo mě ve vlaku nelegitimoval. Byl jsem v civilu. Měl jsem kulovni-*

ci a v kapse nabitou pistolí. Asi čtyři hodiny jsem šel terénem – Horní Zvonková, Dolní Zvonková – a došplhal se až 100 metrů od hranic. Tam začíná Schwarzenberský kanál na plavení dřeva. Byl jsem zpocenen, tak jsem skočil do kanálu, opřel kulovnici o stěnu a nabral si vodu, že se napiju. A jak jsem začal pít, ze zadu: „Stůj, ruce vzhůru!“ Otočil jsem se a vidím dva esenbáky, mladý kluk, a vlčáka. Abych střílel, když oni nestříleli, to jsem nepovažoval za vhodné.

Svou první vězeňskou noc stráví Hruška v Dolní Vltavici. Cela ve vojenských kasárnách je provizorní. I dveře mají díru, kterou je vidět ven. Při třetí výměně stráží čeká Hruška překvapení. Špehýrkou vidí spolužáka z reálky: *Zaklepal jsem na dveře: „Vlastíku, tady Luboš Hruška z reálky, otevři, zdrhnem. Já to tady znám.“ – Jé! Ten sral strachy, kamaráde. Ani se neotočil.* Z kasáren ve Vltavici odtransportují Hruška do Brna, do tehdejšího vojenského vězení na Špilberku. Snad si to ještě úplně neuvědomuje, zatím se s ním jedná slušně, ale už mu „jde o krk“. Má štěstí, že sloužil v Jihlavě, a spadá tedy pod 3. vojenskou oblast Brno – nechalvalně proslulému „Domečku“ se vyhne. Pak už je ale eskortován do vazební věznice na Pankrácí. Brzy začíná chápat, že idyla končí.

Hruška umístí na celu, kde sedí zatčený strážmistr SNB jménem Kouba, kterého Hruška zprvu považuje za provokatéra. Kouba se chová příliš přátelsky, mnoho mluví, a jakmile zapadnou dveře, snaží se zjistit, proč Hruška zavřeli. Až příliš se zajímá o podrobnosti. Hruška se ale ve svém odhadu mýlí: *O půlnoci se najednou odevykají dveře kobky a oni ho přinesli v dece – totálně rozbitého. Modřej, zeleněj, hlavu rozbitou, od chodidel kompletně ztřískanej. Bachař říká: „Postarej se o něj.“* Hruška dává Koubovi alespoň studené obklady. Druhý den ráno se Hruškovi naskytne příležitost vidět, jak se

zachází s útěkáři. Ze dvora se ozývá řinčení řetězů, a tak si pod malé okénko v cele přisune stůl a rychle vyhlédne ven: *Chodilo tam asi 12-14 vězňů zakovaných do řetězů. Kluci, kteří se kdekoli pokusili o útěk a chytili je. Nejdřív je ztloukli do němoty, přinesli do kovárny a tam zakovali. To byl jejich trest – rok chodili v řetězech. To dělal Čech Čechovi ve 20. století.*

OSMNÁCT LET TĚŽKÉHO ŽALÁŘE

Luboš Hruška naštěstí není vyšetřován ani dlouho, ani intenzivně. Už v prosinci 1949 stojí před soudem. Prokurátor mu původně navrhuje trest smrti, ale konečný verdikt je nižší – osmnáct let vězení, ztráta občanských práv, propadnutí veškerého majetku a pokuta třicet tisíc korun. Jako přídatek dostává několikrát ročně půst, temnici a tvrdé lože. Byl sice zadržán za dezerci a pokus o ilegální přechod hranic, ale trest je zdůvodněn jinak: kdyby byl překročil státní hranici, byl by patrně spáchal velezradu a dopustil se špionáže. Kriminál za to, co člověk sice neprovedl, ale provést mohl – komunistické soudnictví. Ani Hruškovu rodinu pochopitelně následky neminou. Otce vyhodí z práce, bratr skončí v Pomocných technických pracích (PTP).

Ze soudní síně Hruška putuje do tzv. tranzitní cely. Zatím netuší, co ho čeká. Má strach, ale vidí, že mu kráčí vstříc drobný člověk v hnědém hábitu, převázaném bílou šňůrou, vězeň, který ho přátelsky vítá. Páter Ondřej, františkán, civilním jménem Karel Frgal, představený rozehnaného kláštera v Sokolově, odsouzený za „velezradu a špionáž“ na patnáct let. Večer se s páterem Ondřejem všichni společně modlí – ne jen tři političtí vězni, ale celá skupina, tedy i tři vrahové a pět zlodějů. Pro Luboše Hrušku, tehdy ateistu, je to první důležité setkání, jedno z těch, která mu později změni život a přivedou jej k víře.

Pár dnů před Vánocemi následuje transport do výkonu trestu. Poručík Hruška se vrací do rodné Plzně, do věznice, která stojí kousek od domu, v němž vyrůstal. Čekají ho Bory. V té době tam panují tristní poměry. V celách není zavazba voda, mnohdy jsou i do samovazby umístěni tři nebo čtyři lidé. Všem musí stačit litrový džbánek na den na mytí i na pití. Záchod v cele není, chodí se na kýbl. Na začátku 50. let je na denním pořádku ponižování a pokořování vězňů, bití, týrání, korekce. Od popravdy generála Heliodora Píky na Borech ještě stále panuje tvrdý režim, kterému nepřidala ani aféra s poslancem Stanislavem Brojem, René Černým a bachařem Čeňkem Petelíkem: *Brzy jsem se „seznámil“, protože jsem šel po chodbě a měli jsme takový čepičky, které když člověk včas nestrhnul, když šel naproti bachař, tak vám ji upálil, že jste chytil druhou o zeď.*

PŘIVÍTÁNÍ STRÁŽMISTREM BRABCEM

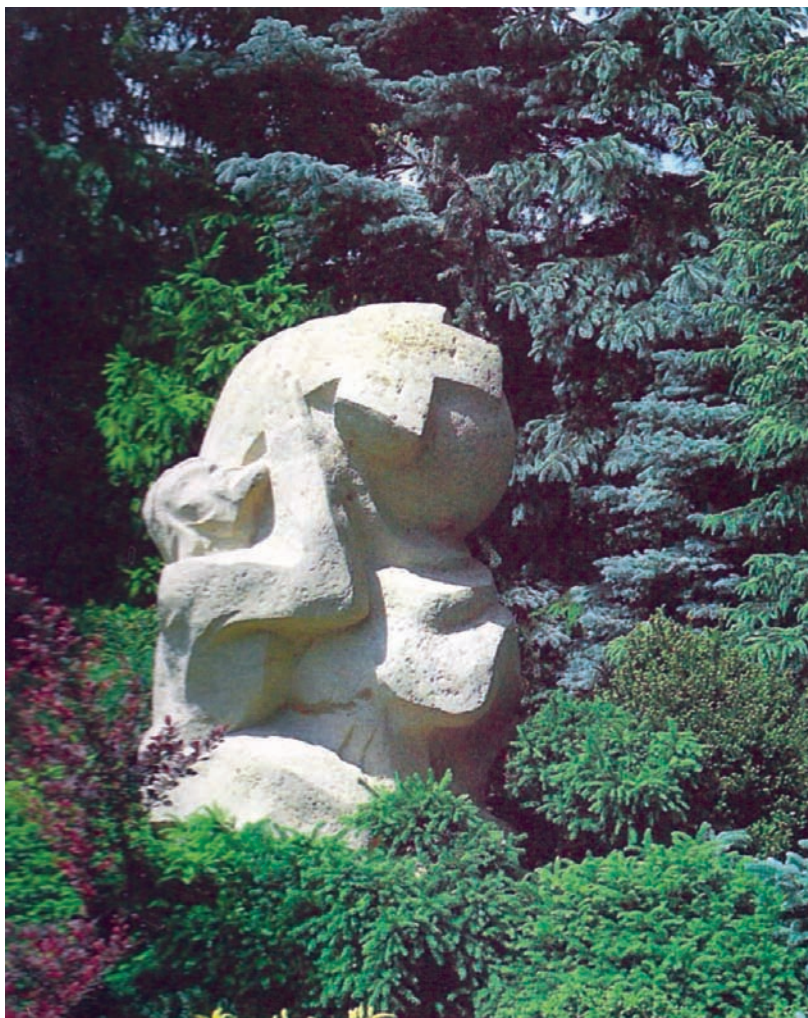
Luboš Hruška je záhy konfrontován s tím, co se s člověkem v komunistické věznici může stát. Na čtrnáct dní se dostane do známé borské korekce, které vládne sadista Václav Brabec, stojící v čele bicího komanda, jehož řádění někteří vězni zaplatili i životem: *Šli jsme do korekce. Je tam kroucený schodiště, říkali jsme tomu „Dabilorka“, a na posledním katru do podzemní chodby stál vězeň. Tak jsem si vždycky představoval Krista, krásnej člověk, oduševnělej, ztejněj, šedivej, utrápenej, zkrátka bylo vidět, že dostal zabrat. Byl tam asi dva měsíce. Později se Hruška dozví, že to byl mjr. Jan Šmíd, osobní lékař Hany Benešové. Znovu se ještě setkají ve vězení v Opavě.*

Hrušku nyní čeká obvyklá procedura pro nově příchozí. Nejprve důkladná prohlídka a pak umístění na cely: *Mě dal na celu číslo 11. To do smrti nezapomenu, protože barák mám taky číslo 11. Chodili ve filco-*

vejch bačkorách, abychom je neslyšeli. Byla to blbost, protože když bachař vlezl do oddělení, musel napřed odemknout katr, což už znamenalo cvaknutí zámku. Bylo tam absolutní ticho, čili to znamenalo – je tadý bachař. Tenkrát se tradovalo, že každěj, kdo přišel do korekce, dostal nářez bejčákem od Brabce. A skutečně, večer slyším cvaknutí, nějaké kroky a zase ticho. Asi po půl hodině zase nějaké matné zvuky. Jeden nový chlapec byl v cele vedle mě. To už bylo jasnější, když jsem slyšel odemýkání sousední cely a hovor. Tak jsem vyrozuměl, že jde o to, co se říká. Za chvíli jsem slyšel křik: „Netlučte mě, nebijte mě.“ Tak jsem se na to morálně připravil. Za dalších asi dvacet minut se sousední cela zavakla a bachař odemýkal mojí.

Vlezl dovnitř Brabec a za ním šel „Cikán“. Ten ale zůstal mezi dveřma a dal mezi ně nohu, aby náhodou někdo celu nemohl zavaknout. Musel jsem podat hlášení – odsouzený číslo to a to, stav 1 atd. Brabec si to pochodoval pomaloučku okolo mě a hrozně mile, byl to hezkej chlap, se mě vyptával, proč jsem byl zavřenej, co jsem provedl, proč jsme teď u „něj“ – říkal u „mě!“ v korekci. Říkal jsem mu, co jsem měl údajně provést, a on zase s takovým klidem: „Tak si stáhni kalhoty, vyhrň si blůzu, ohni se.“ V rukách neměl nic. Pod rukou jsem koukal, co se bude dít. Z nohavice vytahoval bejčák. Měl ho tam zavěšený na kramličce. A zase s klidem říká: „Aby sis pamatoval, že už to nemáš dělat,“ do mě začal bušit v místě ledvin, do jednoho místa. Dvě, tři rány se dají ještě snést, ale když už je to potom desátá, jedenáctá... Dal mi pětadvacet ran. Zakousl jsem zuby do pysku: kdyby si mě zabil, tak ode mě hlásek neuslyšíš. Dal mi pětadvacet ran a přestal. Zavřeli, odešli. To bylo moje přivítání s panem strážmistrem Brabcem.

Toto „přivítání“ se v Hruškově případě neobešlo bez trvalých zdravotních následků. Asi za čtyři dny začal močit krev, takže musel

VI. zastavení křížové cesty, kterou pro meditační zahradu Luboše Hrušky vytvořil Roman Podrázský. Ježíš Kristus nese kříž, obepínající zeměkouli, a bere tím na svá bedra viny celého světa.

Zdroj: Repro z knihy Luboš Hruška a zahrada jeho duše, foto Ivan Vala

být převezen do borské nemocnice. Od té doby měl po celý zbytek života ledvinové záchvaty.

OPAVSKÁ IDYLA

Na Borech musel Luboš Hruška, vězeň číslo 590, vydržet do podzimu roku 1950. Pak jednoho dne najednou slyší namísto čísel vyvolávat jména – Kutlvašr, Janoušek, Mrázek, Pelich, Nosál, celkem jména asi sedmi generálů. Následují jména nižších důstojníků a nakonec slyší: Hruška. Bachař otevírá celu a prikazuje sbalit si všech-

ny věci a převléct se. Na chodbě už stojí okolo čtyřiceti důstojníků převlečených do potrhaných uniforem: *Byly to skutečně samí západáci a východáci, letci. Tak si říkám, co je tohle za režim, když likviduje hrdiny, kterým jsme povinováni za osvobození od nacistů.* Nakonec se s nimi bude Hruška deset a půl roku protloukat po kriminálech.

Transport míří oklikou přes Písek, protože se tehdy ještě občas objevují skupiny, které se snaží vězně osvobodit. Do opavského vězení přijíždějí autokary, označe-

né obvyklým nápisem „zájezd“, už za tmy. Za železnými vraty začínají vystupovat. Borský bachař na vězně řve. *A najednou slyšíme hlas: „Co tady na ně řvete, teď už jsou naši“ – v náš prospěch! Říkáme si, co je tohle za „číslo“? Byl to vysoký chlap, jmenoval se Malý, hlas měl jako zvon. Nakonec taky skončil v base.* Vězni se ocitli ve staré vojenské věznici, kde se s generalitou ještě nakládá podstatně jinak. V tamní trestnici zavření důstojníci nemusejí pracovat, mají návštěvy, mohou mít hudební nástroje, mají relativně dost jídla, nikdo je nebije, smějí hrát karty. Pro borské vězně je tato zastávka příležitostí k oddechu, k tomu, aby nabrali síly.

V opavském vězení je dokonce natolik volný režim, že jeden z muklů, František Outrata, nacvičí s vězni vánoční mši, kterou odzpívají celému kriminálu na Štědrý večer. Zpěv je slyšet ven a přiláká i lidi z okolních domů – a tak se mše při otevřených oknech opakuje i na Boží Hod. Luboš Hruška ale přemýšlí, zda by se dočasné uvolnění nedalo využít k útěku. Není sám, a když se s kamarádem poručíkem Vlastou Majerem dozvědí, že kanál, který jde přes dvůr, vede do potoka, rozhodnou se zkusit své štěstí: *Zjistili jsme, že potok je zamřžován a zamčen visacím zámkem. Asi jednou za čtrnáct dní bylo kino. Nemusel jste jít, jen kdo chtěl. Tak já že půjdu první. Vlezl jsem do kanálu. Řeknu Vám, půlky vám dělají takhle, když víte, že pár metrů od vás stojí voják, že jste útěkář, a víte, co s nimi dělají. Veselo mi nebylo. Moc jsem toho neroztloukl. Hlavně, když jsem párkrát praštil kladivem do majzlíku, se to v kanálu odráželo široko daleko. Mohl jsem dělat jen dvě hodiny během kina. Vydloubl jsem několik cihel. Každou chvíli někdo spláchl a ty sračky mi tekly na záda. Pak jsem se vrátil na celu. Příště šel Vlasta Majer. I když se pokus neprozradí, utéct už nestihnou. V létě 1952 totiž přichází další transport, tentokrát do Leopoldova.*

LEOPOLDOV: BLESKOVÝ KŘEST

Slovenský Leopoldov, původně pevnost budovaná proti Turkům, dostavěná v roce 1669 a pojmenovaná po císaři Leopoldovi I., tehdy představuje asi nejhorší vězení socialistického Československa. Přijetí vypadá podle toho. Náčelník Bálint nově příchozí vítá obvyklými slovy: tady je pro vás likvidační tábor, tady všichni chcípnete! *Hned ten první den s námi začali cvičit – přískokem, plížením, kačení pochod. Ti staří pánové, generálové, plukovníci, každéj druhej nemocný srdíčko, za chvíli samozřejmě omdleli. Polili ho vodou, on se probudil: „Tri sta drepov!“ Neznali jinou číslovku než tři sta. To víte, ten udělal tři, čtyři dřepy a omdlel znova. Tak to byl začátek našeho vyhlazovacího tábora.*

Luboš Hruška je umístěn na tzv. „nové samovazby“ – tedy do bloku s mrňavými celami, kde vězeň musí chodit od stěny ke stěně, nesmí spát, nesmí sedět. Pět kroků tam, pět kroků zpátky. Bez zastávky od šesti do devíti hodin. Nesnesitelnou námahu a únavu občas někdo nevydrží. Za trest putuje do korekce, kde dostane najíst jen každý třetí den, navíc jen poloviční dávku. Jídlo i tak za nic nestojí. K obědu dostávají hrst koňských bobů, k večeři hrstku neurčitě bramborové kaše. Za první tři měsíce Hruška zhubne o téměř třicet kilogramů. Oblíbenou buzeraci představuje drhnutí podlahy nebo leštění zinkových plechových umyvadel – musejí se lesknout jako zrcadlo. Sám na cele stráví Hruška přibližně rok. Za tu dobu se vůbec nedostane na vycházku, co je čerstvý vzduch a obloha, si už téměř nepamatuje.

V Leopoldově jsou však na tom někteří vězni daleko hůře. Když jednou musí Hruška pro bachaře něco přenést, ve speciální cele – tzv. „separé“, kam bachaři dávají vězně, kterých se chtějí zbavit, uvidí lidskou trosku těsně před smrtí: *Podářilo se mi podívat se tam kukrem, když jsem stoprocentně věděl,*

že bachař není na chodbě. Viděl jsem člověka – to byl Ghándí. Hubenej, kost a kůže, zuboženéj, zmlácenej, rozbitej. Pak jsme se dozvěděli, že to byl estébák, který začal jít proti nim. Denně ho zmlátili, denně polili hasičskou hadicí. Rozbili mu okýnko, čili v létě v zimě měl neustále otevřeno. Nakonec samozřejmě umřel, totálně ho oddělali. Luboše Hrušku se bachaři naštěstí přímo zlikvidovat nerozhodnou. Když onemocní střevní infekcí (paratyfem), dostane se na ošetřovnu. Paradoxně se může dát konečně trochu dohromady. Dostane radu, aby nahlásil, že má hemeroidy. I když žádné nemá, odoperují jej. Může tak celý měsíc ležet na ošetřovně, kde dostává více chleba a větší porci polévky. I když se musí vrátit na nové samoty, přeci jen si alespoň trochu odpočine.

Když pak Luboše Hrušku konečně přemístí na společnou celu, najde nové přátele, mezi nimi i provinciála jezuitů Františka Šilhana. Tehdy v Hruškově dozraje rozhodnutí, k němuž už dlouho směřuje. Rozhodne se, že se nechá pokřtít, a o křest požádá právě Šilhana. Ten Hrušku na křest připravuje po práci na cele. Chodí spolu dokola a tiše si povídají, aby nikdo nevěděl, o co jde. Práskači jsou všude. Než ale stihnou přípravu dokončit, jedné noci se ozve zvonek a bachaři všem prikazují, aby si sbalili věci a za pár minut nastoupili na chodbě: *Franta říká: „Už se neuvidíme, pojd, já Tě bleskově pokřtím.“* Za kmotra jde Hruškově spoluvězeň plukovník Petr Duda, jeho velký přítel a patron. Tehdy si Luboš Hruška slíbí, že jestli přežije a vrátí se jednoho dne domů, vytvoří z rodinné zahrady v Plzni areál pro ozdravení duše člověka. K jeho vybudování však ještě vede dlouhá strastiplná cesta.

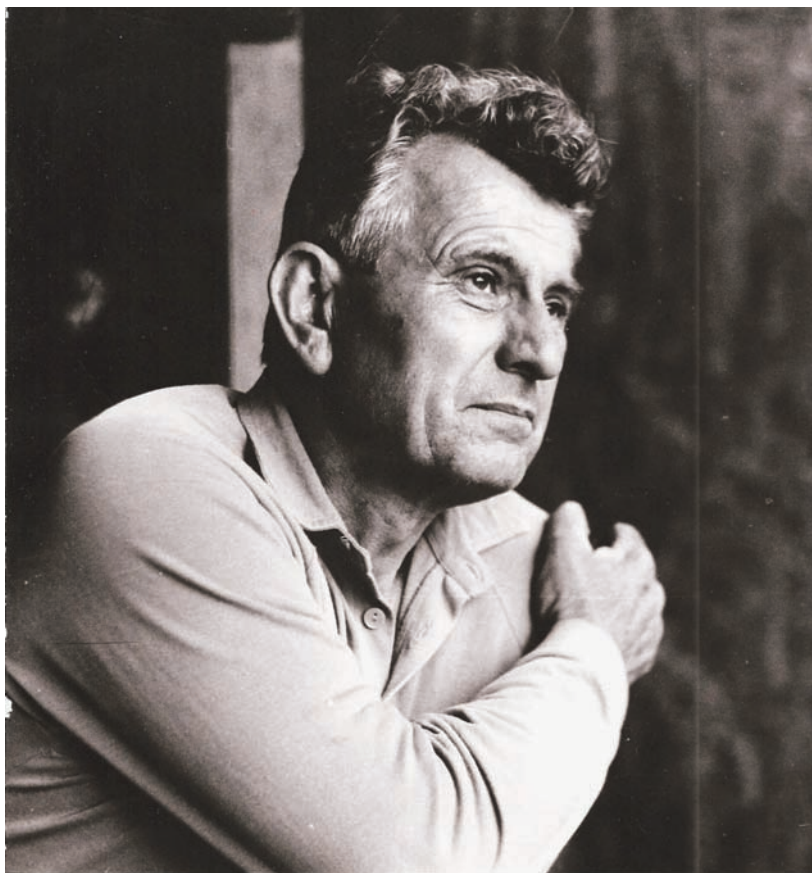
NEČEKANÉ SETKÁNÍ S OTCEM

Dne 23. srpna 1953 je Luboš Hruška odtransportován do pracovního tábora Bytíz u Příbrami. Stává se z něj mukul-horník v ura-

novém dole. Poměry na šachtě jsou o něco lepší než v Leopoldově. Velkou část vězňů ale tvoří bývalá intelektuální elita národa, takže těžba pro vězně představuje dřinu, na niž nejsou zvyklí. Hruška pracuje na pátém patře na sledné žile. Pracuje se na tři směny, žádná extra strava. Vězni bydlí v dřevěných barácích zhruba po dvanácti. Na „apelplac“ a sčítání se nastupuje třikrát denně. Bachařům ovšem počty často nevycházejí, takže někdy muklové musejí stát na nástupišti třeba hodinu i v patnáctistupňových mrazech.

Na Bytízu se Luboš Hruška opět setkává se svým dobrým kamarádem Vlastou Majerem. Když se jednou za trest dostane na týden do korekce, přítel mu neváhá riskantně pomoci. Hruška už leží promrzlý a vyhladovělý na podlaze, když najednou slyší známý vysoký hvízd – signál, kterým se s Vlastou Majerem na lágru vždycky najdou. Odvážlí se odpovědět, bachaři jsou někde pryč. Když Majer podle hvízdání zjistí, ve které z cel je Hruška uvězněn, rychle prostřihá ostnatý drát okolo korekce, překoná ostřelovací pásmo, okénkem Hruškovi podá trochu jídla a zmizí: *Udělal to večer při umělém osvětlení. Když ho byli chytli, tak ho klidně mohli zastřelit. Měli na to úředně právo.*

Ani zavřený v komunistickém koncentračním táboře však Luboš Hruška zcela nevzdává svůj protikomunistický odboj. Pomocí civilních zaměstnanců se s Josefem Čechem pokouší organizovat odpor mimo lágr. Na svobodě jim pomáhá Hruškův otec, kterému posílají dopisy s instrukcemi. Na každém dopisu, který Hruška píše, stojí: *po přečtení spal!* Otec však dopisy naneštěstí schovává na památku. Když Hruškova civilní spojka z vězení onemocní, rozhodne se zriskovat a použije jiný kontakt. Všechno „praskne“, i když to Hruška zatím netuší. Pak jednoho dne nastane na lágru poplach a osm lidí včetně Hrušky je zatčeno.

Luboš Hruška v šedesáti osmi letech.

Zdroj: Archiv P. Hrušky

Všichni se ocitnou na Ruzyni, zatím nevědí proč, možností je víc. Začínají výslechy, ale už se netluče. Hruška si stále není jist, o co se jedná: *Až jednou jsem slyšel vysmrkání. Je to legrační, ale můj táta, když se vysmrkal, to je jako jelen v říji, strašně silný a charakteristický. Tak si říkám: „To je táta.“* To Hruškovi dodá odvahy a pokračuje v pasivním odporu, dál zarytě mlčí. Nakonec vyšetřovatelé nevydrží a přivedou otce Hruškovi ukázat. Po letech se opět oba vidí: *Táta byl pohublej. On takovýhle věci dost těžko snášel. Posadili ho proti mně na židli. To víte, bylo to těžký setkání. Já už jsem seděl několik roků. Táta byl dost citlivej, takže se to neubránílo od slz. Hruškův otec je jako hlavní činitel skupiny odsouzen na tři roky a skončí na Borech, kde si odsedí dva roky. Hruška*

ka už kvůli abnormálně vysokému trestu přidáno nedostane. Posílají jej však zpátky do Leopoldova.

ČTRNÁCT ZASTAVENÍ

Nyní už se Luboš Hruška vlastně vrací do svého. V Leopoldově znovu pracuje na výrobě elektrických rozvaděčů pro elektrické závody. Oproti předchozímu pobytu je ale umístěn na podstatně větší celu – spí v ní 82 vězňů. Mají dohromady dvě umyvadla a čtyři francouzské záchody. Roky ubíhají. V roce 1960 se konečně začínají šířit zvěsti o propouštění. Zprávám zprvu příliš nedůvěřují, ale jednoho dne přijíždějí autobusy oděvního průmyslu Prostějov – vezou oblečení, neklamná známka amnesie. Muklové jsou postupně voláni do kanceláře, kde musejí podepsat, že nebudou mluvit o tom, jak s ni-

mi bylo zacházeno. Luboš Hruška je konečně propuštěn na svobodu – po necelých jedenácti letech. Z Leopoldova odjíždí 9. května vlakem pod dozorem StB. Do Plzně dorazí 10. května, ale doma nikdo není. Rozhodne se zajít na milovanou zahradu, ale ani tam nikdo není. Dozvívá se, že maminka prodává v jednom obchodě. Když Hruška vstoupí, její pláč je k nezastavení.

Brzy ale Hruškovi začínají obvyklé starosti propuštěných muklů. Zprvu nemůže najít zaměstnání, pak střídá nejrůznější dělnické profese. Chvilí se uchyť ve vodárně, poté jezdí s nákladákem. Samá těžká fyzická práce. V roce 1962 se ožení, vychovává tři děti. Hned druhý rok po propuštění, když se dá zdravotně trochu dohromady, začne zároveň pracovat na splnění slibu, který si dal po křtu v Leopoldově. Postupně přeměňuje rodinnou zahradu v *Památník obětem zla*. Jak bude vypadat, má částečně naplánováno z vězení. Nejprve musí vykácet původní ovocný sad, vysazený v roce 1942. Vše dělá sám a ručně. Průběžně shání jehličnany a další dřeviny. Zároveň se učí zahradním architektem. Místo dovolené jezdí na podzim a na jaře do okrasné školky v Libochovicích, kde získává potřebné dovednosti a připravuje si mateční materiál pro budoucí zahradu. Posléze úspěšně složí zkoušky a stává se zahradním architektem.

Rozhodne se, že zahradu vytvoří v podobě křížové cesty: *Nabyl jsem přesvědčení, že každý člověk má nějaké utrpení, nějakou bolest, čili nese ten svůj kříž, někdy lehčí, někdy těžší, a je třeba se naučit s tím žít.* S konceptem zahrady Hruškovi pomáhá františkán páter Michal Početlo, jeho zpovědník a rádce. Ten přijde s myšlenkou ztvárnit křížovou cestu „postaru“ podle evangelíí. Hrušku zároveň seznámí s akademickým sochařem Romanem Podrázským, kterému Hruška nabídne, aby pro zahradu vytvořil sochy. Podrázský neváhá a práci při-

Prezident Václav Havel, který též navštívil Památník obětem zla, uděluje 28. října 1997 Luboši Hruškovi Řád T. G. Masaryka.

Zdroj: ČTK/Doležal Michal

jímá. Hruška se rozhodne jej nijak neovlivňovat. Zadání zní jen obecně: čtrnáct zastavení křížové cesty. Spáterem Michalem se jedou asi po roce podívat, jak práce na sochách pokračuje: *Zdésili jsme se. Měl hotový čtvrtý zastavení, kde jsou takový dva hrozný ksichty. Kristus s rukama svázanýma vzadu a dva římský vojáci ho sráží k zemi a tloučou do něj - v životní velikosti! Počítal jsem, že sochy budou podstatně menší, ale mlčel jsem. Nakonec jsem pochopil, co chtěl těma ksichtama říct: když se primitiv chopí moci, tak ji vždycky zneužije.*

NAKONEC VÍTĚZSTVÍ

S komunistickým režimem a jeho bezpečnostním aparátem se Luboš Hruška potýká neustále. Státní bezpečnost jej sleduje a esté-

báci pravidelně „navštěvují“ jeho zahradu. Občas si Hrušku odvezou i na výslech, protože jej podezírají z ilegální činnosti. Hruška však odmítá jakoukoliv, byť formální komunikaci: *Vzpomněl jsem si na Ruzyně. Tři do mě hučeli, a já držel hubu. Ty úplně řičeli vzteky. Až jednou, asi po roce, jsem jim řekl: „Pánové, víte co, vyserte se na mě, jako seru já na vás!“ A od té doby mě přestali tahat. Takže jsem zjistil - na hrubej pytel, hrubá záplata. Hruška má od fízlů na čas pokoj. Vytrvale pokračuje v práci na zahradě.*

Počátkem „normalizace“ má ale ještě jednou tu čest se Státní bezpečností. Chtějí, aby se stal donašečem na politické vězně z 50. let: *Přijel chlap v kožeňáku, odtáhl mě na stanici SNB, kde měli v prvním patře estébáci byt. Tam*

byl major nebo plukovník v uniformě a začal do mě hučet: „Víme, že máte kamarády, kteří zakládali v roce 1968 K-231, předchůdce KPV. Víme, že jste s nimi byl na cele, a my se mezi ně nemůžeme nabourat.“ Přímě takhle. „Když se dozvíte něco o jejich činnosti, tady máte telefonní číslo...“ To víte, ve mně už to začalo vřít, už jsem chtěl vyskočit. Pak si říkám drž hubu a poslouchej. Dopslechl jsem si to jeho cintání a jeho sliby: „Víme, že chcete cestovat, slobujeme Vám, že vás pustíme všude, i na Západ, a víme, že děti jsou chytřý, vzdělaný, že by rády studovaly...“ Ve mně se vařila krev a pak jsem začal já: „Vy jste mně zničili zdraví, vy jste mně zničili život a teď chcete, abych já svoje nejpěvnější přátele udával, práskal, dával zavírat? To je přece blbost!“ Ten už začal rudnout

Plukovníku Hruškovi přišly při posledním rozloučení vzdát úctu stovky lidí – mezi nimi i biskupové František Radkovský a Karel Otčenášek, který byl též v období komunismu vězněn. Zádusní mši celebroidal syn Luboše Hrušky Petr. Foto: Petr Blažek

a řvát: „Jestli si myslíte, že máte vyhráno, ještě zdaleka ne...“ Vyhrožování se však májí účinkem. Estébáci věc konečně vzdávají a Hrušku už nechávají na pokoji. Samozřejmě ale nemůže nikam vycestovat ani sehnat lepší zaměstnání, děti mají potíže dostat se na školu.

Nakonec ale přeci jen vítězí Luboš Hruška. Komunismus padne, svou meditační zahradu – *Památník obětem zla* – s obrovským úsilím po třech desetiletích dobuduje. Poslední sochu *Přibíjení na kříž* se podaří umístit až po listopadu 1989. Zahradu přijede posvětit Vít Tajovský, opat ze Želiva. Slavnosti se účastní asi dvacet kněží a dalších tři sta lidí. Po „sametové revoluci“ se Hruška dočká i symbolického zadostiučinění v podobě rehabilitace, povýšení na plukovníka a drobného finančního odškodnění. Ze zahrady se brzy stane vyhledávané místo. Konají se v ní koncerty, divadelní představení, pásma poezie. Později přibude

i malý kostelík zasvěcený sv. Maximiliánu Kolbemu. Oltář a obrazy do něj opět vytvoří Roman Podrázský. V roce 1995 Hruška předá zahradu plzeňskému arcibiskupství. Od prezidenta republiky dostává o dva roky později Masarykův řád, obdrží i další významná ocenění, například v roce 2002 Řád svatého Silvestra od papeže Jana Pavla II. právě za *Památník obětem zla*.

I když se příběh Luboše Hrušky definitivně uzavřel 30. června 2007, trvalá vzpomínka na něj a jeho život zůstává v jeho zahradě.

Na internetových stránkách plzeňské diecéze se 9. července 2007 objevila krátká zpráva, v níž mimo jiné stojí: *Naposledy vzdát čest, poděkovat za dar jeho života a rozloučit se s Lubošem Hruškou, bývalým politickým vězňem a tvůrcem meditační zahrady, který zemřel 30. června v Plzni, přišlo do plzeňské katedrály sv. Bartoloměje v pondělí 9. července v 15 hodin na sedm set lidí, kteří chrámové prostory zaplnili do-*

slova do posledního místa. Samotná bohoslužba v katedrále mohla začít až o patnáct minut později, neboť tak dlouho pokládali lidé květiny kolem rakve, u níž po celou dobu stála čestná vojenská stráž. Kázání pronesl P. Michal Pometlo, dlouholetý Hruškův přítel, který s ním spolupracoval už od počátku 80. let na tvorbě křížové cesty a později kaple v meditační zahradě. „Říká se, že každá okrasná zahrada potřebuje myšlenku. I život člověka potřebuje myšlenku, která touží po realizaci. Luboš nám ukázal cestu,“ uvedl P. Pometlo s tím, že meditační zahrada je obrazem života Luboše Hrušky, který se při práci na ní vlastně učil modlitbě Otčenáš – modlitbě odpuštění a lásky.

